

آلایندگی و مصرف سوخت خودروها بدلیل محدودیتهای زیست محیطی:

ظرف ۱۰ سال آینده بایستی به میزان قابل توجهی بهبود یابد. فن آوریهای جدید در زمینه موتورهای بنزینی، نظیر کوچک سازی موتورها به لحاظ اندازه (Downsizing) با استفاده از تقویت بالای آنها (High Boosted)، (موتورهای با تزریق مستقیم) (GDI) و سیستم سوپاپهای کاملاً متغیر (Fully Variable Valve Train) هم اکنون در حال توسعه می باشند. در مورد موتورهای دیزل نیز بخشهایی که انتظار می رود توسعه یابند، شامل انژکتورهای پیزو الکترونیک، فیلترهای ذرات معلق و سیستم کاتالیستهای DeNOx می باشند.

در این یادداشت ابتدا به بررسی الزامات استانداردهای آلایندگی پرداخته و پس از آن تمهیداتی که جهت دستیابی به این استانداردها در موتورهای بنزینی و دیزل بکار گرفته شده است را معرفی می نمایم. در بخش اول موتورهای بنزینی را مورد بحث و بررسی قرار خواهیم داد.

الزامات استانداردهای آلایندگی در آینده:

قوانین اروپایی روی آلایندگی های خطرناک اگزوز که در سال ۲۰۰۰ نسبتاً سختگیرانه به اجرا در آمد بار دیگر در سال ۲۰۰۵ سختگیرانه تر خواهد شد. محدودیتهای استاندارد آلایندگی EURO IV برای آلایندگی های HC و NOX و ذرات معلق حدود ۵۰٪ سطح کنونی این گازهای مضر می باشد (استاندارد آلایندگی اروپا در سال ۲۰۰۴ مطابق با استاندارد EURO III است). مرحله بعد در

استانداردهای اروپایی که EURO V نامیده میشود احتمالاً با تمرکز روی ذرات معلق، به بهینه سازی بیشتری نیاز دارد .

از سوی دیگر در استاندارد آمریکایی TIER 2 کاهش مرحله به مرحله (مرحله) NMOG گازهای اورگانیک غیر متان (و کاهش متوسط NOX ناشی از ناوگان اتوبوسرانی از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۷ مد نظر است . از سال ۲۰۰۳ به بعد در کالیفرنیا میبایستی حداقل ۱۰٪ فروش هر سازنده اتومبیل، خودروهایی با آلایندگی صفر یا معادل آن باشد. نگرانی در مورد اثر گازهای گلخانه ای، خودروسازان اروپایی را وادار کرده است که تا سال ۲۰۰۸ خودروهایی تولید نمایند که متوسط CO2 منتشره از آنها زیر ۱۴۰ gr/Km باشد. یعنی کاهش مصرف سوخت بایستی به میزان بیش از ۲۵٪ در مقایسه با سطح تعیین شده در سال ۱۹۹۵ باشد. همچنین کاهش بیشتر به سطح ۱۲۰ gr/Km تا سال ۲۰۱۲ نیز در سال ۲۰۰۳ تحت بحث و بررسی قرار گرفت .

از طرفی همزمان با طرح مباحث آلایندگی، مشتریان نیازمند ایمنی و آسایش بیشتری نسبت به سابق خواهند بود که این مساله تنها با افزایش وزن خودرو میسر خواهد شد و واضح است که این موضوع با مصرف کمتر انرژی منافات دارد. همچنین ضمن حفظ حداقل عملکرد خودرو، در عین حال نباید هزینه مالکیت خودرو افزایش یابد.

فن آوری آینده در موتورهای بنزینی:

هدف اصلی در توسعه موتورهای اشتعال جرقه ای، بهبود مصرف سوخت و در نتیجه کاهش انتشار گاز CO₂ میباشد. از دیدگاه ترمودینامیکی، دستیابی به راندمان بیشتر، با عملکرد موتور در بارهای زیاد و کاهش در افت تبادل گاز و حرارت در بارهای جزئی ممکن میباشد. راه حلهای فنی برای این منظور عبارتند از: کوچک سازی سائز موتورها و استفاده از سوپر شارژ، فن آوری سوپاپهای کاملاً متغیر و پاشش مستقیم.

کوچک سازی (DOWNSIZING)

یک استراتژی برای بهبود قابل توجه در مصرف سوخت، کاهش حجم جابجایی موتور با حفظ شکل منحنی گشتاور میباشد. با افزایش فشار تغذیه تا ۲.۵ بار و کاهش نسبت تراکم در بارهای زیاد می توان به این هدف دست یافت. در شکل شماره یک، منحنی های گشتاور و مصرف سوخت دو موتور یکی موتور ۳ لیتری با تنفس طبیعی و دیگری موتور ۱.۵ لیتری با سوپر شارژ بالا، با یکدیگر مقایسه شده است. همانگونه که شکل نشان می دهد، مصرف سوخت ویژه در بارهای جزئی در حدود ۲.۵٪ بهبود یافته است. فن آوری جدید مورد نیاز برای این منظور در سمت راست شکل نشان داده شده است.

سوپر شارژهای مکانیکی با راندمان بالا دستیابی به گشتاورهای لحظه ای و بالا را فراهم می نماید. استفاده از سوپر شارژ منجر به پدیده ناک یا ضربه در بارهای زیاد می گردد. برای احتراز از این

موضوع یک سیستم نسبت تراکم متغیر ابداع شده است (پایین سمت راست شکل) تا با کاهش نسبت تراکم، دستیابی به فرایند احتراق بدون ناک را در بارهای زیاد ممکن سازد؛ در حالیکه قادر است در بارهای جزئی، تراکم بهینه را حفظ نماید.

سیستم سوپاپ بندی کاملاً متغیر:

با سیستم سوپاپ بندی کاملاً متغیر می توان روشهای مدیریت سیلندر و سوپاپها را معرفی نمود. همانطور که در شکل دو نشان داده شده است، در حال حاضر سوپاپهایی ساخته شده اند که قادرند با استفاده از نیروی الکترومغناطیسی و یک بازو مابین فنرهای مکانیکی، هرگونه پروفیل باز و بسته شدن را برای سوپاپها ایجاد نمایند. با کنترل جریان الکتریکی، بازو میتواند در موقعیت انتهایی خود نگه داشته شود بنابراین سوپاپ مطابق با نیاز میتواند باز یا بسته نگه داشته شود. از آنجائیکه زمانبندی سوپاپها میتواند بصورت آزادانه تنظیم شود، جرم هوای ورودی و گازهای باقیمانده را میتوان با سوپاپها تعیین نمود.

بدین وسیله میتوان از افت دریاچه گاز اجتناب کرد و میزان تشکیل NOX را در بارهای جزئی کاهش داد. از آنجائیکه در این روش زمان بندی هر سوپاپ برای هر سیلندر را می توان بصورت جداگانه تنظیم نمود، بنابراین فعال یا غیر فعال کردن هر سیلندر با این روش میسر میگردد. (Cylinder Cut Off) مکانهایی که در آنها سیلندرها غیر فعال میگردد یا سوپاپهای آنها

باز میگردد در منحنی عملکردی موتور در شکل دو نشان داده شده است. اندازه گیری مصرف سوخت نمونه های ساخته شده بر اساس این تکنیک، کاهش مصرف سوخت تا ۱۵٪ و در صورت بکارگیری فرایند غیر فعال سازی سیلندرها تا ۲۰٪ را نشان می دهد.

پاشش مستقیم:

ابداع سیستمهای جدید تزریق با فشار بالا و پیشرفت در سیستم کاتالیستهای DeNOx منجر به اولین تولید انبوه موتورهای پاشش مستقیم بنزینی با شارژ طبقه ای (stratified charge direct injection gasoline engine) شده که کاهش مصرف سوخت بین ۱۰٪ تا ۱۵٪ را به ارمغان آورده است. همانطور که شکل سه نشان میدهد، برای دستیابی به بهترین مصرف سوخت، این موتورها در بارهای جزئی و مخلوط هوا و سوخت بسیار رقیق با نسبتی تا ۳ کار میکنند.

در بارهای زیاد یا بار کامل به منظور تامین ماکزیمم قدرت خروجی، مخلوط هوا و سوخت بصورت همگن وارد محفظه احتراق می گردد. جهت پایداری فرایند احتراق و اجتناب از تشکیل

(SOOT دوده) در بارهای جزئی، حالت مخلوط هوا و سوخت با حرکت کنترل شده هوای ورودی تامین می گردد. با طراحی نشان داده شده در سمت راست بالای شکل سه، مخلوط با حرکت پیچشی رو به جلو (Forward Air Tumble) در فاصله هوایی شمع پایدار میگردد. شایان ذکر است که پایداری فرآیند احتراق در موتورهای GDI، بدلیل نسبت هوا به سوخت بالا (رقیق سوز بودن)، از

چالشهای اساسی این نوع موتورها می باشد. در این حالت از یک انژکتور نوع چرخشی (Swirl-)

Type) استفاده می شود. نسل بعدی سیستمهای پاشش مستقیم که در شکل پائین سمت راست

نمایش داده شده است، عملکردی شبیه به فرآیند احتراق در موتورهای دیزل خواهند داشت؛ یعنی

پاشش توام با فرآیند احتراق.

از آنجائیکه کاتالیستهای سه راهه تنها در شرایط استوکیومتریکی عمل می کنند، یک سیستم

کاتالیستی DeNOx بایستی به مجموعه افزوده گردد تا کاهش آلاینده ها را در فرآیند شارژ طبقه

ای، مطمئن سازد. به همین دلیل سوخت مورد استفاده نیز باید عاری از گوگرد باشد .

روش سالم سازی محیط زیست :

یکی از روشهای مناسب جهت سالم سازی محیط زیست در جهان ، کاهش گازهای آلاینده متصاعد شده از موتورهای می باشد که در نسل جدید خودروها توسط جایگزین کردن سیستم سوخت رسانی انژکتوری الکترونیکی بجای سیستم کاربراتوری ، گام مهمی در این جهت برداشته شده است

مهمترین دلیل برای انتخاب این سیستم عبارت است از :

1-بالارفتن راندمان حرارتی و افزایش قدرت حجمی

2-توزیع یکنواخت سوخت در کلیه سیلندرها

3-گشتاور بالا در دورهای پایین

4-عدم نیاز به ذخیره بنزین در مانیفولد ورودی

5-کاهش مصرف سوخت

6-کارکرد بهتر در هوای سرد

7-کاهش گازهای آلاینده خروجی

8- تنظیم دور آرام (۸۰۰ - ۸۵۰) RPM

9- عدم نیاز به گرم کردن مانیفولد هوا

یکی دیگر از دلایل جایگزین سیستم انژکتوری به جای کاربراتوری بهبود کارکرد و افزایش بازدهی و توان اتومبیل می باشد .

مهمترین هدف سیستم کنترل الکترونیکی موتور ، اعمال تنظیم دقیق بر روی دو عامل می باشد :

1- کنترل نسبت سوخت به هوا

2- کنترل زمان بندی جرقه

امروزه سیستمهای الکترونیکی تزریق سوخت با وجود گران بودن به عنوان بهترین راه حل مورد

استفاده قرار گرفته اند . در مورد پراید انژکتوری مورد بحث در کشور ما ، روش اندازه مانیفولد

(MAP) با کمک سنسور هوا (ATS) می باشد .

مزایای خودروی انژکتوری نسبت به خودروی کاربراتوری :

1- کاهش ناگهانی قدرت در سر پیچهای تند در خودروی کاربراتوری :

هر تغییری در جهت حرکت خودرو باعث وارد آمدن نیروی گریز از مرکز به آن می شود و این

نیرو به تمام قسمت‌های خودرو وارد می‌گردد که از جمله این قسمت‌ها پیاله سوخت است. پیچهای تند تمایل دارند که سوخت را در پیاله سوخت در دیواره به سمت بالا بیاورند. بنا بر این با بالا برن شناور مانع دریافت سوخت بیشتر شده و افت پس از اختلاط سوخت و هوا در کاربراتور، مخلوط حاصله به صورت موجی حرکت می‌کند که باعث تغییر در سرعت جریان می‌گردد و این تغییر برای هریک از دهانه‌های ورودی هوا متفاوت می‌باشد و این تفاوت علت اصلی عدم توضیح سوخت یکنواخت در سیلندرها می‌باشد و بعضی از سیلندرها با سوخت غنی‌تر نسبت به دیگران پر می‌شود، بنا بر این به جهت کامل پر شدن دیگر سیلندرها مجبوریم سوخت را مقداری غنی‌تر در نظر بگیریم و این موضوع یکی از علل افزایش مصرف سوخت و آلودگی هوا می‌باشد.

3- پلاتین به کار رفته در سیستم جرقه زنی معمولی دارای بعضی مشکلات مکانیکی بوده و عمر آن محدود می‌باشد.

4- جریان عبوری از مدار اولیه کوئل باید به ۴ آمپر محدود گردد در غیر این صورت پلاتین آسیب می‌بیند یا لااقل عمر آن کاهش می‌یابد.

5- عدم نیاز به گرم کرده مانیفولد ورودی در هوای سرد در سیستم انژکتور: در سیستم انژکتوری موتور در هوای سرد به راحتی روشن می‌شود، چون ECU بر اساس دمای موتور مقدار پاشش سوخت را بیشتر می‌کند و به تدریج با گرم شدن موتور زمان پاشش نیز کمتر می‌گردد.

6- تعداد قطعات فرسایشی در سیستم انژکتور نسبت به قدرت ایجاد می گردد. این مشکل به دلیل

عدم وجود کاربراتور در خودروی انژکتوری ، وجود ندارد .

2- عدم توزیع یکنواخت سوخت در سیلندر ها :

سیستم کاربراتوری کمتر می باشد .

7- فقیرسازی مقدار سوخت در شتاب منفی خودرو: پس از مشخص افت ولتاژ سنسور موقعیت

دریچه گاز (TPS) ، ECU درمیابد که باید میزان سوخت را کاهش دهد بنا بر این طول پالس

ارسالی از TPS به ECU کاهش یافته تا مصرف سوخت کاهش یابد . هنگامی که دریچه گاز

کاملاً بسته است پاشش سوخت قطع می شود .

8- قطع جریان سوخت جهت جلوگیری از افزایش دور معینی از موتور : برای جلوگیری از

صدمه دیدن موتور در نتیجه افزایش بیش از حد دور آن ، ECU انژکتورها را پس از گذشتن دور

موتور از حد معین ، از کار می اندازد . هر زمان که دور موتور کاهش یافت و به زیر مقدار آستانه ای

رسید دوباره انژکتورها پاشش سوخت را انجام می دهند

9- در صورتی که به هر دلیل موتور خاموش شد ، پمپ بنزین قطع شده و احتمال آتش سوزی

در تصادفات کاهش می یابد .

10- سرویس و نگهداری سیستم انژکتوری از کاربراتوری راحت تر بوده و نیاز به تنظیمات دلکو

و دریچه گاز ندارد .

11- در نتیجه احتراق کامل و سیستم جرقه زنی بادوام ، قدرت خروجی در پراید انژکتوری در

حدود ۳ اسب بخار از نوع کاربراتوری بیشتر می باشد . (افزایش راندمان حجمی)

12- در سیستم کاربراتور سوخت قطرات سوخت به دلیل خلأ مانیفولد به داخل کشیده شده و با

هوای جریان بالا دست مخلوط می شوند . احتمال زیاد وجود دارد که قطرات سوخت در دیواره

مانیفولد به همان حالت باقی بمانند و تعادل مخلوط سوخت و هوا را به هم بزنند . اما در سیستم

انژکتور سوخت تحت فشار هوای ورودی به داخل مانیفولد می رود و به دلیل اینکه انژکتور نزدیک

سوپاپ گاز قرار دارد احتمال اینکه در دیواره مانیفولد قطره ایجاد شود خیلی کم می باشد و تمام

سوخت به داخل سیلندر می رود و اجازه می دهد که نسبت استوکیومتری هوا و سوخت دقیق کنترل

شود .